

Studiesucces met dyslexie en dyscalculie mbo

Studiesucces met dyslexie mbo

Karin Lukassen, APS
Marga Kemper, Cinop

Oktober 2012

Wat is dyslexie?

Wat is dyslexie?

- Definitie en kenmerken
- Vaardigheidsniveau
- Criterium van de didactische resistentie
- Criterium van de achterstand
- Vermogen tot compenseren
- Automatiseringsproblemen
- Fonologische verwerking en werkgeheugen
- Benoemsnelheid

Definitie

De Stichting Dyslexie Nederland (SDN) hanteert de volgende beschrijvende definitie:

‘Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau’

Hierbij staat objectief waarneembaar gedrag in lezen en spellen centraal > de definitie heeft betrekking op de stoornis zoals die op vaardigheidsniveau zichtbaar is.

criterium van de didactische resistentie

Het probleem in het aanleren en toepassen van lezen en/of spellen op woordniveau blijft bestaan, ondanks adequate remediërende instructie en oefening > hoe goed het onderwijs ook is, een student met dyslexie zal altijd in meerdere of mindere mate problemen ervaren met lezen en/of spellen.

criterium van de achterstand

Bij lezen en/of spellen op woordniveau fungeert een student met dyslexie op een significant lager niveau dan hetgeen van hem, gegeven diens leeftijd en omstandigheden, gevraagd wordt.

Bepaling van de achterstand geschiedt door de prestaties van de student te vergelijken met leeftijdsgenoten die een soortgelijk opleidingsniveau volgen en in soortgelijke omstandigheden verkeren.

Vermogen tot compenseren

- Iedere student is anders, dus de mate waarin dyslexie voor problemen zorgt verschilt per student
- Kan een student compenseren vanuit begrip, inzet en/of sociale vaardigheden? Dan zal zijn studieloopbaan succesvoller verlopen naarmate dit vermogen tot compenseren groter is

Automatiseringsproblemen

- Lezen en spellen gaat niet vanzelf.
- De student heeft meer tijd nodig om taken uit te voeren
- In het beroepsgericht onderwijs krijgen studenten te maken met integrale opdrachten en situaties > de dubbeltaken die dit met zich meebrengen, kunnen voor belemmeringen zorgen
- De inhoud heeft te lijden onder de automatiseringsproblemen > lezen en schrijven vraagt zoveel energie en inspanning dat dit ten koste gaat van de inhoud en andere aspecten van de taak

Fonologische verwerking en werkgeheugen

Studenten met dyslexie hebben vaak problemen met:

- het doorzien van de klankstructuur van een taal;
- doorzien dat woorden uit losse fonemen (klanken) bestaan;
- het combineren van geschreven en gesproken vorm van een woord;
- het koppelen van tekens (letters) en klanken;
- een beperkt werkgeheugen.

Benoemsnelheid

- Snelheid waarmee namen en symbolen (dus letters, cijfers, objecten) gegeven kunnen worden
> bij studenten met dyslexie is de benoemsnelheid lager dan bij lezers die niet dyslectisch zijn
- De kennis is er wel in het langetermijngeheugen, maar kan niet snel opgeroepen worden

Wat zijn de kenmerken?

Kenmerken dyslexie

- **Lezen:**
Traag, spellend, fouten en raden, hekel aan hardop lezen
- **Spelling:**
Fonetisch schrijven, veel fouten, weinig zelfcorrectie, slecht onthouden
- **Handschrift:**
Traag, onleesbaar, doorhalingen
- **Woorden:**
Moeite met onthouden, vooral met namen

(bron: steunpuntdyslexie.nl)

Maar ook:

- Moeite met 'onder woorden brengen'
- Moeite met gericht luisteren
- Automatiseringsprobleem
- Moeite met functionele taken en vakken
- Algemene leerproblemen
- Soms andere taak- en werkhouding
- Sociaal-emotionele problemen

Gevolgen

Maar ook:

- Spreken > bijv. uitspraakproblemen, zowel bij Nederlands als MVT;
- Luisteren > bijv. moeite met het waarnemen van klanken, niet goed kunnen toepassen van luisterstrategieën;
- Automatiseringsprobleem > bijv. traag werken, moeite met snel lezen, moeten presteren onder druk verergert het probleem;
- Functionele taken en vakken > bijv. moeite met het maken van aantekeningen, moeite met het construeren van teksten, geen rode draad kunnen aanbrengen in teksten, meer tijd nodig hebben bij opdrachten;
- Algemene leerproblemen > bijv. moeite met onthouden, met generaliseren, met het verwerken van informatie;
- Taak- en werkhouding > bijv. onvoldoende zelfsturing, geen adequate werkverzorging, taken uitstellen of vermijden;
- Sociaal-emotionele problemen > bijv. faalangst, motivatieproblemen, weinig eigenwaarde.

In mbo ook:

- Problemen als ze veel nieuwe woorden tegelijk moeten leren en vaak onder tijdsdruk moeten presteren
- Bij vreemde talen, met andere spellingsregels
- Met het aanbrengen van structuur in werk
- Bij BPV
- Bij praktijkvakken: veel 'natuurlijke' taalsituaties

Wat kun je doen?

Praktijktips, algemeen

- Alle betrokkenen moeten weten wat dyslexie is en wat de gevolgen zijn voor een mbo-student
- Dyslexiebeleid moet passen in de bestaande taal-, onderwijs- en zorgstructuur
- Toetsen om het toetsen is zinloos, toetsen moeten leiden tot handelingsgerichte begeleiding
- Succesvol begeleiden is beginnen bij de basis (student, vakdocent, taaldocent, individuele begeleider)
- Samenwerken in samenhang

Borging/verankering van beleid

- Onderbrengen van dyslexiebeleid binnen taalbeleid en zorgbeleid
- Positionering begeleiding
- Individuele begeleiding
- 'Taalles' (Nederlands, MVT)
- Beroepsgericht vakles

Knelpunten/ambities

- Ontbreken dyslexie beleid
- Voorlichting, intake en toetsing
- Begeleiding van de student
- Aanpassingen, instrumenten
- BPV
- Toetsing en beoordeling (CVE)
- Expertise docenten, trajectbegeleiders
- Professionalisering mbo medewerkers/docenten

Uitgangspunten Dyslexieprotocol

- Zorg voor geïntegreerde aanpak
  - De meeste winst is te halen waar de student het meeste is
  - Wat goed is voor deze studenten is goed voor alle studenten economisch principe
  - Minimale inspanning, maximaal resultaat

Uitgangspunten Dyslexieprotocol

- Begeleiding gedurende de hele schoolloopbaan
  - Van vmbo naar mbo
  - Niet alleen extra bij examenvoorbereiding
- Uitgaan van de student
  - Geen 'one size fits all'
  - Absolute voorwaarde

Uitgangspunten Dyslexieprotocol

- De student is medeverantwoordelijk
  - In overleg met de student
  - Zo veel mogelijk op initiatief van de leerling
- Afstemmen op alle niveaus
  - Management → RT'er → studie begeleider → klas
  - Klas → studie begeleider → RT'er → management

Karin Lukassen

- k.lukassen@aps.nl

Marga Kemper

- mkemper@cinop.nl

oktober 2012